

Het boek van Dee Brown over de tragedie bij Wounded Knee leidde tot buikpijn bij Amerikanen. Nu is er een Nederlandse vertaling van de huiveringwekkende tragedie.

NON-FICTIE • IMCO LANTING BEELD IMCO LANTING

Indiaanse tragedie bij Wounded Knee

De massaslachting onder Noord-Amerikaanse indianen, op 29 december 1890 bij Wounded Knee, is een veelbezongen en -beschreven historisch ijkpunt. Het bekendst bij ons: een oude nummer-één-hit, *We were all wounded at Wounded Knee*, volgende week op nummer 1850 te beluisteren in de Top 2000.

Het is zo'n typisch liedje uit de categorie als-je-'m-hoort-dan-weet-je-het-weer. 'We were all ... wounded ... at Wounded Knee ... you and me ...' Met dit staccato gezongen mantra zetten de drie halfbloed indiaanse zangers van Redbone in, de drummer begeleidt. Binnen het oeuvre van de groep, bekend van latin- en cajun-achtige liefdesliedjes, was het nummer een buitenbeentje, een echt protestlied. In Nederland stond 'Wounded Knee' in 1973 vijf weken op de eerste plaats van de Top 40,

dankzij de persoonlijke lobby van bandleider Pat Vegas. Met een stapel singles was hij naar Nederland gekomen om het plaatje bij radiostations aan te bieden. Dat deed hij uit noodzaak, want in de Verenigde Staten wilde niemand het nummer draaien. Zelfs de studio-opname hadden de bandleden uit eigen zak moeten betalen.

tumult

De boycot in Amerika had alles te maken met de hoog oplopende spanningen tussen indiaanse activisten en de overheid, die in de jaren zestig waren begonnen en jaren aanhielden. In 1969 werd het gevangeneiland Alcatraz bij San Francisco door indiaanse actievoerders bezet, en die *sit-in* zou, onder een gigantische mediabelangstelling, anderhalf jaar aanhouden. In februari 1973 gebeurde hetzelfde met het dorpje Wounded Knee in het Pine Ridge reservaat in Zuid-Dakota. Leden van de American Indian Movement (AIM) en een groep lokale Oglala-Lakota indianen eisten met hun bezetting minder overheidsbemoeienis, betere leefomstandigheden en inwilliging van gemaakte

Voor de indianen was Dee Browns magnum opus een openbaring.

afspraken over landclaims. Er hing een grimme oorlogssfeer rond Wounded Knee. De bezetting domineerde, naast de Vietnamoorlog, maandenlang het nieuws. Televisiekijkers zagen op tv legerhelikopters boven het reservaat vliegen; op de grond werd Wounded Knee belegerd door U.S. Marshalls en zwaar geschut. De dood van een activist door de kogel van een sluipschutter maakte na 71 dagen een einde aan de bezetting. Twee weken later stond Redbone in de Nederlandse Top 40: 'Ze (de Amerikanen) deden ons (indianen) vele beloften, maar verbraken ze altijd. Ze sloten ons in als bizons, en dreven ons op als een kudde. Ten slotte in het reservaat, toen we slechts bezig waren met overleven, werden we vernietigd door de Zevende Cavalerie.' Compacter kon de indiaanse aanklacht niet worden samengevat, maar ook al was die verpakt in een pakkende melodie, de boodschap was voor Amerikaanse radioluisteraars onacceptabel.

schaamte

Anders dan het protestlied van Redbone, kon het boek *Bury my heart at Wounded Knee* in de Verenigde Staten niet worden tegengehouden. En het in 1970 gepubliceerde werk van de (niet-indiaanse) auteur Dee Brown, waarin hij op grond van getuigenissen en authentieke documenten minutieus verslag doet van de ondergang van de indianen in de periode 1860-1890, sloeg dan ook in als een bom. Wat Brown had opgeschreven, was dan ook niet zomaar wat. Hier werd voor het eerst de geschiedenis verteld, helemaal vanuit het oogpunt van de indianen, ongecensureerd door (historici van)

de blanke overwinnaars. En dat was uniek. Miljoenen exemplaren gingen over de toonbank en recensenten bombardeerden het vijfhonderd pagina's tellende boek meteen tot standaardwerk. *Bury my heart at Wounded Knee* keerde het zelfvoldane beeld van de American Dream en Manifest Destiny, vol dappere pioniers en stoere cowboys, *rücksichtslos* om. Veel Amerikanen namen de inhoud van het boek met buikpijn en plaatsvervangende schaamte tot zich. Voor de indianen daarentegen was Dee Browns magnum opus een openbaring, die een enorme *boost* gaf aan de strijd voor hun zaak. De schrijver, die in 2002 overleed, vertelde ooit: 'Wat mij het meest heeft verbaasd is hoe

BLACK COYOTE

De tragedie bij Wounded Knee op 29 december 1890 maakte een einde aan het laatste restje vrijheid en onafhankelijkheid van indianen. Het drama voltrok zich tijdens de ontwapening van een paar honderd indianen onder leiding van *chief* Spotted Elk, die net in het reservaat waren gearriveerd. De indianen werden streng bewaakt, kanonnen stonden rondom op hen gericht. De ontwapening verliep rustig tot één indiaan, Black Coyote, zijn geweer niet af wilde geven. Volgens Amerikaanse bronnen stond de indiaan vervaarlijk met het wapen te

zwaaien terwijl hij riep geld te willen zien voordat hij het af zou geven. Een indiaan die zijn ouders, vrouw en kind was verloren bij de moordpartij en zelf gewond raakte, vertelde dat Black Coyote doof was en de order zijn geweer in te leveren dus niet hoorde. Wat het ook was, op een gegeven moment ging zijn geweer onbedoeld af, waarna de vijfhonderd soldaten massaal het vuur openden op de indianen, met het bloedbad tot gevolg. De tussen de twee- en driehonderd slachtoffers, merendeels vrouwen en kinderen, werden in een massagraf begraven.

BOEKEN

GESCHIEDENIS • PIET H. DE JONG

De Molukse acties. Treinkapingen en gijzelingen 1970-1978
PETER BOOTSMA.
UITG. BOOM, AMSTERDAM, 2015. 384 BLZ.
€ 24,90

Vijftien jaar na de eerste druk heeft politicoloog Peter Bootsma zijn boek *De Molukse acties* aangevuld met veel nieuw materiaal. De auteur maakte onder meer gebruik van het rapport dat, in opdracht van toenmalig minister van Veiligheid en Justitie, Ivo Opstelten, werd uitgevoerd. In 2013 werd dat archiefonderzoek afgerond. Er bleek nog veel onbekend materiaal in archieven beschikbaar te zijn over de gewelddadige beëindiging van de treinkaping bij het Drentse De Punt, op 11 juni 1977. Bij de bevrijdingsactie van mariniers kwamen acht mensen om het leven; twee passagiers en zes kapers. De bloedige afloop van deze langdurige gijzeling bleef de gemoederen, ook

in de Tweede Kamer, bezighouden. Bootsma heeft nauwgezet de details op een rij gezet, ook sprak hij tal van betrokkenen. Hij plaatst alle acties van de Molukkers in historisch perspectief. Daarin schuilt de waarde van zijn onderzoek.

- + nauwgezet speurwerk
- + helder overzichtswerk

De Politieke Scheurkalender 2016
SANDRA BOERSMA (RED.)
UITG. VEEN MEDIA,
AMSTERDAM 2015.
368 BLZ. € 14,99

POLITIEK • PIET H. DE JONG

Bij de boekhandel wemelt het van de scheurkalenders. Een nieuweling op dit vlak is de politieke kalender. Medewerkers van ProDemos en het *Historisch Nieuwsblad* hebben veel feiten en weetjes op een leuke en leeswaardige manier gebundeld. Soms is het aardig een onbekend weetje tot je te nemen, op een andere dag ontvang je een heus mini-college parlementaire geschiedenis. Dat christelijke medewerkers als Menno de Bruyne en Jan Dirk Snel tientallen beschrijvingen voor hun rekening namen is te merken. Het verhoogt de aantrekkelijkheid van deze scheurkalender. Zo weten we waarom op woensdag 9 maart 2016 er ze-

ker niet gestemd zal worden. Het is die dag 'Biddag voor gewas en arbeid', dat geldt in de kieswet als een 'zwaarwichtige reden' om geen verkiezingen uit te schrijven. De kalender bevat veel foto's en illustraties.

- + leuk hebbedingetje
- oogt wel wat grijs

haalt nog steeds de Top 2000

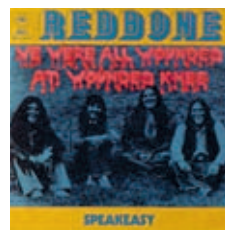

Het massagraf van de slachtoffers op 29 december 1890 is tegenwoordig een National Historic Landmark.

de indianen de blanken keer op keer weer het vertrouwen gaven. Hun vertrouwen in autoriteit was ongelooflijk sterk. Het leek wel of ze niet in staat waren te geloven dat iemand tegen hen kon liegen.'

Ook in Nederland, waar in 1972 de vertaling verscheen onder de titel *Begraaf mijn hart bij de bocht van de rivier*, werd het boek positief ontvangen. Het is 'duizendmaal spannender en dramatischer dan welk wildwestverhaal dan ook, of alle zeventig boeken van Karl May. Een huiveringwekkende tragedie', schreef een recensent. *Elsevier* concludeerde dat het boek '... de mythe heeft doen wijken voor de historische waarheid'. Volgens de huidige Nederlandse uitgever, Franc Knipscheer, zijn van Browns

werk tienduizenden exemplaren verkocht. Hij geeft aan dat het boek nog steeds een belangwekkende klassieker is. De volgende druk, over een paar maanden, komt daarom uit in een luxe uitvoering.

>> De Top 2000 wordt vanaf eerste kerstdag om 12.00 uur uitgezonden op NPO Radio 2.

MEER OVER WOUNDED KNEE

Muziek

De Amerikaanse blues-/country-folkzanger Charlie Parr nam in 2010 over *Wounded Knee* het nummer *1890* op.

Films

► In 2007 werd Browns boek verfilmd voor televisie, met in de hoofdrollen Anna Paquin, Adam Beach en Aidan Quinn. *Thunderheart* (1992) gaat over een FBI-agent, deels indiaans, die naar een reservaat wordt gestuurd om een moordzaak te onderzoeken. De film refereert aan de onrust in het Pine Ridge reservaat in de jaren zeventig.

► *Into the West* (2005) is een miniserie, waarin de kolonisatie van Noord-Amerika vanuit zowel het indiaanse als het blanke perspectief wordt belicht. De laatste aflevering gaat voor een deel over *Wounded Knee*.

Boek

► *Eyewitness at Wounded Knee* (Engelstalig) is een rijk geïllustreerd boek, dat de tragedie in 1890 in de context van die tijd zet. Met veel originele foto's van het slagveld. Door Richard E. Jensen, R. Eli Paul, uitgever University of Nebraska Press, 2011.

► *The Inconvenient Indian* (Engelstalig) door de Canadese/Cherokee intellectueel Thomas King gaat verder waar *Bury my heart at Wounded Knee* stopt. Het met ironie en humor doordrenkte boek is een eyeopener. Indianen ervaren nog steeds ongelijkheid binnen het dominante (blanke) rechtssysteem. Een toegankelijke *must-read* voor wie hedendaagse

indianen beter wil begrijpen. Uitgever Anchor Canada, 2013.

Internet

Hoe indianen vanaf 1776 in hoog tempo van hun grondgebieden werden verdreven en later in reservaten werden gedreven, wordt inzichtelijk op deze interactieve kaart: invasionofamerica.ehistory.org

Begraaf mijn hart bij de bocht van de rivier

DEE BROWN.
UITG. IN DE KNIPSCHER, HAARLEM 2016, 506 BLZ., € 28,50

- + zelden was een opsomming van gebeurtenissen zo hartverscheurend
- + inderdaad een standaardwerk
- door veel namen, jaartallen en details moet je soms je best doen door de bomen het bos te blijven zien

POPMUZIEK • GERARD TER HORST

De 'mindere wijn' van het Britse Coldplay

A Head Full of Dreams
COLDPLAY
PARLOPHONE / WARNER

De Britse band Coldplay staat tegenwoordig bekend als de grootste band ter wereld. Daarvoor hebben zanger Chris Martin en z'n bandmates een indrukwekkende route afgelegd die voert langs fraaie 'muzieklandschappen' als het onvolprezen album *A Rush of Blood to the Head* (met de klassieker 'Clocks') of het verrassende *Viva la Vida* met de innemende titelsong. De afgelopen jaren trad voor fans van het eerste uur vervreemding op, omdat Coldplay de wereld van de *mainstream* beats en ritmes betrad. Verandering van spijs doet eten, maar de weg van Coldplay naar 'het midden van de popmuziek' was bedenkelijk. Het leverde bombastische nummers als 'Paradise' en 'Every Teardrop Is A

Waterfall' op, die beduidend minder haken dan eerder werk. Daar kwam vorig jaar het sobere popalbum *Ghost Stories* bij, waarop zanger Martin de breuk met zijn echtgenoot Gwyneth Paltrow leek te verwerken. Die treurige emotie meanderde als een diepe onderstroom door het album en dat werkte troostvol. Coldplay zelf was minder tevreden en kondigde al vlot een nieuw album aan dat opbeurender zou zijn. Dat album is nu uit: *A Head Full of Dreams* laat geen verrassende wendingen zien en klinkt als een logisch vervolg op *Mylo Xyloto* uit 2011 – bepaald niet Coldplays beste. *A Head Full of Dreams* bevat leuke liedjes en slimme melodielijnen met af en toe een originele overgang. De vele

eigentijdse ritmes en beats, bijzonder slim geproduceerd, maken de liedjes vederlicht: de negen songs zweven als zeepbellen door de lucht ... Veelzeggend is wat dat betreft het miniatuurtje 'Caleidoscope' (bijna twee minuten), waarin onder een fraaie pianomelodie een zware basstem iets van een gedicht stamelt over de zin van het leven. Het blijkt een vers van de Perzisch-islamitische poëet Mevlana Jalaluddin Rumi (1207-1273). Aansluitend monteert Coldplay een kort, onduidelijk fragment van president Barack Obama die afgelopen jaar op indrukwekkende wijze 'Amazing Grace' zong bij de begrafenis van dominee Clementa Pinckney. Die kwam om bij een aanslag op een afro-Amerikaanse

kerk in Charleston, gepleegd door een blanke racist. Op deze manier weet de band een heel emotioneel-inhoudelijk moment (want de door Obama gezongen *traditional* kent een rijke inhoud) vakkundig om zeep te helpen met hoogdravende luchtfietserij die nietszeggend blijkt. Dat leert dat Coldplay met *A Head Full of Dreams* aanmerkelijk mindere wijn op tafel.

- + leuke liedjes
- + slimme melodielijnen
- inhoudsloos
- hoogdravende luchtfietserij